УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум 21. јуни, 2016.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију

Научно-наставно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду, 27. април, 2016. Одлуком1165/1Научно-наставног већа Филолошког факултетаУниверзитета у Београду образована је комисија за оцену подобностиМилице Ђуричић, мастер, која је пријавича докторску дисертацију под насловом *Критички приступ садржају уџбеника за шпански као страни језик у Србији са аспекта рода*.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. Др Јелена Филиповић, редовна професорка шпанског језика, Филолошки факултет Универзитета у Београду
2. Др Ана Кузмановић Јовановић, ванредна професорка шпанског језика, Филолошки факултет Универзитета уБеограду
3. Др Ана Јовановић, доценткиња за шпански језик, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТКИЊЕ

Кандидаткиња Милица Ђуричић рођена је 23. октобра 1988. године у Београду. Године 2007. завршила је Филолошку гимназију у Београду (смер енглески језик). Дипломирала је на Катедри за иберијске студије на Филолошком факултету у Београду 2011. године са просечном оценом 9,59. Мастер студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду завршила је 2012. године са просеком 10 одбранивши рад из области социолингвистике: „Неговање словачко-српског билингвизма у Старој Пазови: услови у образовном систему и ставови припадника словачке етнолингвистичке мањине“. Током основних и мастер студија била је стипендисткиња Министарства просвете, као и Министарства омладине и спорта и Фонда за младе таленте Републике Србије - 1000 најбољих студената Србије. Од 2013. године стипендисткиња је Министарства просвете, науке и технолошког развоја и учествује на пројекту *Књиженство – теорија и*

историја женске књижевности на српском језику до 1915. године. Године 2012. уписала је докторске студије на Филолошком факултету у Београду. Од 2012. до 2015. године била је ангажована као сарадница у настави на Катедри за иберијске студије Филолошког факултета у Београду. Била је ангажована за извођење наставе шпанског као главног језика на другој години студија и шпанског као изборног језика на првој и другој години студија.Учествовала је на бројним семинарима за професоре шпанског као страног језика у Србији и Шпанији. Своје радове презентовала је на следећим конференцијама и научним скуповима:

1. Пети скуп младих филолога Србије одржан 30. марта 2013. године, Крагујевац: ФИЛУМ. Представљен рад: „Неговање словачко-српског билингвизма у Старој Пазови: услови у образовном систему и ставови припадника словачке националне заједнице".
2. Шести скуп младих филолога Србије одржан 22. марта 2014. године, Крагујевац: ФИЛУМ. Представљен рад: „Анализа грешака у настави шпанског као страног језика: Употреба предлога *a*, *en* и *de*у писаним радовима матерњих говорника српског језика".
3. Хиспанистика у српској култури и науци, конференција одржана 28. и 29. новембра 2014. године, Крагујевац: ФИЛУМ. Представљен рад у коауторству са Иваном Георгијев: "Propuestasmetodológicasparalaenseñanzadelostabúsyloseufemismosenelauladeespañolcomolenguaextranjera" („Методолошки предлози за приказивање табуа и еуфемизама у настави шпанског као страног језика").
4. Међународна конференција о мањинским језицима: *Minority Languages in Education and Language Learning: Challenges and New Perspectives*. Одржана на Филолошком факултету у Београду од 28. до 30. маја 2015. године. Представљен рад: "The Language of Instruction Issue in Preschools in Bilingual Settings: the Example of the Slovak EthnolinguisticMinority in Stara Pazova" („Питање наставног језика у предшколским установама у билингвалним срединама: пример словачке етнолингвистичке мањине у Старој Пазови").
5. Трећимеђународниинтердисциплинарнискупмладихнаучникадруштвенихихуманистичкихнаука„Контексти" одржан 1. децембра 2015. годиненаФилозофскомфакултетуУНовомСаду. Представљен рад: „Родни стереотипи у уџбеницима за шпански као страни језик за адолесценте и младе у образовном систему Србије".

Њене области интересовања обухватају социолингвистику, родне студије и примењену лингвистику.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТКИЊЕ

1. Ђуричић, М. (2013). Улога родитеља и школског система у одржању мањинског језика, са посебним освртом на подручје Војводине. *Педагогија* 68.4, 545-553.
2. Ђуричић, М. и И. Георгијев. (2013). Еманципација жена на Балкану у 19. и 20. веку: контрастивна анализа улога Српкиња и Сефарткиња у модернизацијским процесима. *Књиженство* 3 (2013). http://www.knjizenstvo.rs/magazine.php?text=96
3. Ђуричић, М. и И. Георгијев. (2013). Интеркултурна компетенција у настави шпанског као изборног језика: елементи хиспанске културе у уџбеницима *Prisma* од нивоа А1 до Б1. *Комуникацијаикултураonline*, Година IV/ Бр. 4, 65-78. http://www.komunikacijaikultyra.org/KK4/KK4DjuricicGeorgijev.pdf
4. Ђуричић, М. (2013). Анализагрешакакододређивањародаименицаушпанскомјезикукододраслихученикачијијематерњијезиксрпски. *Липар* 14. 52, 145- 160.
5. Ђуричић, М. (2014). Неговање словачко-српског билингвизма у Старој Пазови: услови у образовном систему и ставови припадника словачке националне заједнице. У: М. Ковачевић (ур.). *Савремена проучавања језика и књижевности: зборник радова са V скупа младих филолога Србије одржаног 30. марта 2013. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу*. (стр. 421-430). Крагујевац: ФИЛУМ.
6. Ђуричић, М. (2014). Граматичке грешке у писаној продукцији шпанског језика. *Иновације у настави,* XXVII, 2014/2, 131-143.
7. Ђуричић, М. (2014). Улога домена религије у процесу очувања мањинског језика: пример сефардске заједнице у Београду. *Религија и толеранција*, вол. 12, бр. 22, 361-373.
8. Ђуричић, М. (2014). Утицај вршњачких група на одржање мањинског језика код деце припадника

етнолингвистичких мањина. *Норма*, XIX, 2014/1, 67-80.

9. Ђуричић, М. (2014). Контрастивна анализа простог футура у шпанском и футура I у српском језику. *Речи*. вол. VI, бр. 7, 68-79.
10. Ђуричић, М. (2014). Улога предшколских установа у одржању мањинског језика у двојезичним срединама. *Педагошка стварност*. Година LX, бр. 4, 716-722.
11. Ђуричић, М. и Ј. Јосиповић. (2015). *Српкиња* из 1913. године као извор за истраживање историје женске књижевности на српском језику. У: Б. Дојчиновић и др. (ур.): *Књиженство. Теорија и историја женске књижевности на српском језику до 1915. године*. (стр. 407-422).Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду.
12. Kuzmanović Jovanović, A. & M. Đuričić (2015). Políticas lingüísticas sensibles al género y la deconstrucción de estereotipos de género en los manuales de ELE. *Verba Hispanica* XXIII, 107-125.
13. Ђуричић, М. иИ. Георгијев. (2015). Прегледистраживањаизконтрастивнеанализешпанскогисрпскогјезика. *Липар* 16, 58, 209-218.
14. Ђуричић, М. (2015). Анализа грешака у настави шпанског као страног језика: употреба предлога *a*, *de* и *en* у писаним радовима матерњих говорника српског језика. У: М. Ковачевић (ур.). *Савремена проучавања језика и књижевности: зборник радова са VI скупа младих филолога Србије одржаног 22. марта 2014. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу*. (стр. 445-455). Крагујевац: ФИЛУМ.

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТКИЊАПОДОБНА ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидаткиње, комисија сматра да кандидаткиња Милица Ђуричић испуњава све услове за израду докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

НАПОМЕНА: Кликните да бисте почели унос текста.

За менторку је предложена др Јелена Филиповић, редовна професорка Филолошког факултета у Београду, Катедра за иберијске студије

За ментора је предложена др Јелена Филиповић,редовна професорка Филолошког факултета Универзитета у Београду, Катедра за иберијске студије.

Књиге:

Filipović, Jelena. 2015. *Transdisciplinary approach to language study. The complexity theory perspective*. London: Palgrave Macmillan.

ФилиповићЈелена&ОливераДурбаба (ур). 2014. *Језицуобразовањуијезичкеобразовнеполитике*. Београд: ФилолошкифакултетУниверзитетауБеограду/Чигоја.

Kuzmanović, Ana, Jelena Filipović, Jasna Stojanović & Jelena Rajić (eds.). 2014. *Estudios hispánicos en el siglo XXI.* Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu/Čigoja.

Vučo, Julijana & Jelena Filipović (ур.). 2012. *Filološka istraživanja danas. Jezik i društvo/ Philological Research Today. Language in Society*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.

Filipović Jelena. 2009. *Moć reči: Ogledi iz kritičke sociolingvistike*. Beograd: Zadužbina Andrejević.

Чланци:

ФилиповићЈелена. 2014. Језичкаобразовнаполитикаиродноосетљивјезик. У: ФилиповићЈелена&ОливераДурбаба (ур.), *Језицуобразовањуијезичкеобразовнеполитике*. Београд: ФилолошкифакултетУниверзитетауБеограду/Чигоја,стр. 153-168.

Filipović, Jelena. 2013. Perspectivas de género en el discurso escolar y educativo en España y en Serbia, *Colindancias,* 4: 225-234.

Filipović, Jelena & Ivana Vučina-Simović. 2013. *Philanthropy and emancipation among Sephardic women in the Balkans in times of Modernity.* Journal of Sephardic Studies, vol. 1: 78-95. http://www.sefarad-

studies.org

Filipović, Jelena. 2012. Language policy and planning from the complexity perspective. In: Julijana Vučo & Jelena Filipović (eds.) *Filološka istraživanja danas. Jezik i društvo*. Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, pp. 285-320.

Filipović,Jelena. 2011. Gender and power in language standardization of Serbian. *Gender and Language.* 5(1): 111-131.

Filipović Jelena. 2011. Род и језик, У: Ивана Милојевић&Слободанка Марков (ур), *Увод у родне теорије.*Нови Сад: Центар за родне студије& Mediterran Publishing, стр. 409-423.

Filipović, Jelena &Ivana Vučina-Simović. 2010. La lengua como recurso social: el caso de las mujeres sefardíes de los Balcanes. En: P. Díaz Mas & M. Sánchez Pérez (editoras). *Los sefardíes ante los retos del mundo contemporáneo. Identidad y mentalidades.* Madrid: CSIC, pp. 259-269.

Filipović,Jelena. 2009. Rodno osetljive jezičke politike: teorijske postavke i metodološki postupci. *Anali Filološkog fakulteta,* 21: 109-127.

Комисија сматра дапроф. др Јелена Филиповић **испуњава све услове за менторку ове докторске дисертације за област** шпански језик и примењена лингвистка

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

ОЦЕНА:

1. **формулације назива тезе (наслова)**

Комисија закључује да је радни назив тезе *Критички приступ садржају уџбеника за шпански као страни језик у Србији са аспекта рода*прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

2. предмета (проблема) истраживања

Опис теме:Имајући у виду да уџбеник није вредносно и идеолошки неутралан, предмет овог научног истраживања су родни аспекти уџбеничке литературе како би се одредило који је однос заступљен према мушком и женском роду у дидактичком материјалу који служи за усвајање шпанског као страног језика у образовном систему Србије. Полази се од хипотезе да се различитим дискурзивним средствима кроз уџбеник могу преносити родне идеологије, које могу утицати на формирање, али и преиспитивање родних идентитета ученика и ученица. Такође, уџбеник посматран као идеолошки, друштвени и културолошки конструкт може послужити за анализу доминантне друштвене идеологије друштва у чијим је оквирима настао, а може се довести и у везу са друштвом у ком се користи за извођење наставе.

Прва истраживања сексизма у уџбеницима за стране језике јавила су се на англосаксонском подручју седамдесетих и осамдесетих година прошлог века, у време другог таласа феминизма. Интересовање за ову тему у Шпанији јавило се нешто касније, деведестих година 20. века. За време Франкове диктатуре о теми унапређења положаја жене у друштву није било ни говора, те је ово питање отворено током транзиције и модернизације шпанске државе од 1975. године, а највећа финансијска подршка за истраживања односа рода и друштва била је деведестих година када су се јавила бројна истраживања у вези са родним стереотипима и родним идеологијама у уџбеничкој литератури (Valiente, 2002). Поменута истраживања и дан-данас су актуелна у Шпанији, а за потребе овог рада значајна су истраживања у области шпанског као страног језика с обзиром да је реч о језику који постоји у формалном образовном систему Србије. Пионирком у овој области у Шпанији сматра се Исабел Галијано Сијера (GalianoSierra, 1991). Затим су уследила бројна истраживања на ову тему како у Шпанији тако и у иностранству (Robles, 2005; Barceló Morte, 2006; DeSantiagoGuervós, 2009; Angulo Blanco, 2010; FerrerSuso, 2011; Stojanović, 2014; Kuzmanović Jovanović, у штампи; Kuzmanović Jovanović & Đuričić, 2015) која су из различитих перспектива

разматрала позиционирање родова у уџбеницима за шпански као страни језик објављених од стране шпанских издавачких кућа за различите нивое. Заједнички чинилац поменутих истраживања јесте тај да сва она долазе до закључка да је приметан напредак у приказивању родова у наставном материјалу за шпански као Ј2 новијег датума, али, упркос промени перспективе, и у данашње време могуће је идентификовати родне стереотипе у дидактичком материјалу који је креиран за глобално тржиште.

У нашој култури истраживања у вези са приказом родних улога у уџбеницима почела су, баш као и у Шпанији, деведесетих година прошлог века. Реч је о теми која ни више од двадесет година касније није мање актуелна. Досадашња истраживања у области анализе уџбеника из родне перпективе у центру пажње имала су, пре свега, уџбенике за српски као матерњи језик (Jarić, 1994; Kolarić, 2008; Grbić, 2008; Stefanović i Glamočak, 2008). Но, има истраживања која су обухватила и друге школске предмете, нпр. уџбенике за природу и друштво (Marinković i Pešikan, 1999), грађанско васпитање (Đorić i dr., 2012) и др.

У последњих 15-ак година језик се не посматра искључиво као неутрални систем комуникације, већ се доводи у везу са појмом моћи (политичке, економске и друштвене) (CurdtChristiansen&Weininger, 2015: 1-2), што се поклапа са развојем новог приступа примењене лингвистике, критичке примењене лингвистике, која разматра постулате примењене лингвистике покушавајући да их доведе у везу са родом, класом, сексуалношћу, расом, етничком припадношћу, културом, идентитетом, политиком, идеологијом и дискурсом (Pennycook, 2001: 10). Ово научно истраживање ће се заснивати управо на постулатима критичке примењене лингвистике.

Језик не одражава постојеће друштвене односе, већ активно учествује у њиховом обликовању и уређењу, те је однос између језика, односно дискурса, и друштва у основи свих критичких приступа настави у учењу језика (CurdtChristiansen&Weininger, 2015: 2). Дакле, припадност одређеној групи (нпр. етничкој, расној, родној итд.) може обликовати ученика и ученице, што не би требало занемарити приликом истраживања у области примењене лингвистике. Критичка примењена лингвистика бави се контекстом у ком се страни језик учи, што су истраживања у области примењене лингвистике занемаривала (Pennycook, 2001: 144). Питање идентитета и рода блиско је повезано са језиком и један је од кључних појмова у критичкој примењеној лингвистици (Pennycook, 2001: 157). Но, реч је о једном изузетно комплексном питању и једној друштвено осетљивој теми како у контексту шпанске тако и у контексту српске културе с обзиром да се обе културе перципирају као патријархалне у којима и у савременом друштву можемо запазити родне стереотипе и идеологије које мушкарце означавају као супериорне и доминантније у односу на жене. Анализа педагошких текстова, попут уџбеника за страни језик, може отворити дискусију и о родно осетљивом језику и о родним идеологијама у матичној култури и друштву ученика и ученица који те текстове користе приликом усвајања страног језика.

Иако је неопходно радити на креирању родно осетљивих уџбеника, од велике важности је утицати на подизање критичке свести како код ђака тако и код наставног кадра када је реч о родној равноправности и родно осетљивом језику. Упркос чињеници да је готово немогуће доказати како један уџбеник може утицати на формирање родног идентитета код ученика (Sunderland, 1998; Sunderland, 2000), од изузетног је значаја стварање повољних услова у учионици за промовисање идеја о родној равноправности.

С обзиром на то да образовни систем има изузетно важну улогу у процесу формирања идентитета појединца, а самим тим и преношењу, одржању и/или промени идеологија, у овом раду кандидаткиња ће испитивати садржај уџбеника шпанског као страног језика из родне перспективе.Иако се у наставу страног језика уводе нови методолошки поступци и нове технологије, уџбеник као традиционално дидактичко средство и даље заузима важно место у учионици, те из тог разлога у овом раду испитује се присуство родних стереотипа, родних идеологија и начин на који се оне формирају, одржавају и преносе, јер се кроз дискурс уџбеника преносе доминантни дискурси и вредности друштва у чијем је оквиру он настао.

У овој докторској дисертацијикандидаткиња ће настојати даистражи и однос професора и професорки шпанског језика према родно осетљивом садржају уџбеника који користе са претпоставком да се иделогије и стереотипи, а самим тим и родне иделологије и стереотипи о роду,

могу преносити како кроз дискурс уџбеника тако и кроз дискурс наставника и наставница. Уџбеници у данашње време могу бити мање сексистички у односу на прошлост, те се сада фокус истраживања треба померити на рад наставног кадра са наставним материјалом који заступају прогресивније ставове када је у питању равноправност полова и положај жена у друштву (Sunderland et al, 2000: 252). Васпитно-образовни процес у овом раду биће посматран као идеолошки и друштвено условљен контекст у који сви учесници улазе са већ развијеним идеологијама, ставовима, вредностима и стереотипима, што се рефлектује и на наставу и што може имати далекосежне последице када је у питању одабир будућих занимања, начина понашања у школи и датој заједници ученика и ученица.

Када је реч о истраживањима ставова професорског кадра према теми родне равноправности у учионици, она су ретка. У питању је тема којој није посвећена довољна пажња приликом претходних истраживања која су се претежно бавила анализом садржаја уџбеника. Од велике важности за овај рад јесте испитивање које су спровеле Ћировић и Малинић (2012) у ком су испитивале академске родне стереотипе будућих наставника и наставница. Ово истраживање показало је да наставни кадар улази у учионицу са великим идеолошким багажом, што може утицати на извођење наставе и преноса вредности, идеологија и ставова, које се могу сматрати скривеним курикулумом. Стога, код будућих наставника и наставница би током студија требало развијати критичку свест о штетности стереотипа било које врсте, између осталог и стереотипа о роду.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у областима дисертације.

3. Библиографија прелиминарних истраживања

Кандидаткиња је приложила библиографију од 137библиографских јединица релевантних за истраживање. Овде наводимо јединице најзначајније за истраживање:

1. Бошковић, А. (2010). Језик, разлике, политике. У: Ј. Филиповић и др.: *Округли сто на тему родно осетљивихјезичких политика*. (стр. 75-81). Београд: Програм Уједињених нација за развој, Сектор за инклузивни развој.
2. Васиљевић Стокић, Т. (2011). Родна равноправност и заступљеност у дијалозима уџбеника енглеског језиказа средње школе. У: Д. Бошковић (ур.): Српски језик, књижевност, уметност: *Жене: род, идентитет, књижевност*. Зборник радова са V међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, (29-30. X 2010). Књ 2, 675-683.
3. Дурбаба, О. (2011). Теорија и пракса учења и наставе страних језика. Београд: Завод за уџбенике.
4. Ивић, И., А. Пешикан и С. Антић. (2008). *Водич за добар уџбеник: општи стандарди квалитета уџбеника*. Нови Сад: Платонеум; Суботица: Ротографика.
5. Јовановић, А. иА. Пејовић. (2013). Континуиранообразовањенаставникастраногјезика: потребеиизазови. У: С. Гудурић (ур.): *Језикикултуреувременуипростору: тематскизборник*. (стр. 407-416). Нови Сад: Филозофски факултет.
6. Ковачевић, К. (2010). Дидактичко-методичка анализа уџбеника у разредној настави са аспекта социјалне улоге пола. *Педагошка стварност*, 56 (1/2), 68-81.
7. Кузмановић Јовановић, А. (2013). *Језик и род. Дискурзивна конструкција родне идеологије*. Београд: Чигоја штампа.
8. Плут, Д. (2003). *Уџбеник као културно-потпорни систем*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства; Институт за психологију, Филозофски факултет.
9. Ћировић, И. и Д. Малинић. (2013). Академски родни стереотипи будућих наставника. У: Зборник института за педагошка истраживања, 45 (2), 322-341.
10. Филиповић, Ј. (2010). Род, језик и родно осетљиве језичке политике. У Ј. Филиповић и др.: *Округли сто на тему родно осетљивих језичких политика*. (стр. 15-73). Београд: Програм Уједињених нација за развој, Сектор за инклузивни развој.
11. Шевкушић, С. (2006). Основне методолошке претпоставке квалитативних истраживања. *Зборник Института за педагошка истраживања*. (стр. 299-316). Београд: Института за

педагошка истраживања, <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0579-6431/2006/0579-64310602299S.pdf>. Приступљено 09/12/2015
12. Шевкушић, С. (2011). *Квалитативна истраживања у педагогији. Допринос различитих методолошких приступа*. Београд: Институт за педагошка истраживања.
13. *A Guide for Gender Equality in Teacher Education Policy and Practices*. (2015). Paris: UNESCO.
14. Abolaji S. Mustapha. (2013). Gender and Language Education Research: A Review. *Journal of Language Teaching and Research*, 4 (3), 454-463.
15. Abolaji S. Mustapha & S. Mills. (2015). *Gender Representation in Learning Materials: International Perspectives*. New York, London: Routledge.
16. Acaso, M. & S. Nuere. (2005). El currículum oculto visual: aprender a obeder a través de la imagen. *Arte, Individuo y Sociedad*. vol. 17, 205-218.
17. Angulo Blanco, M. E. (2010). La evolución del papel de la mujer en dos manuales de ELEa través de las mujeres. *RedELE: Revista Electrónica de didáctica del español como lengua extranjera*, Madrid, n. 12, 1-47.
18. Ansary, L. & Babii, E. (2003). Subliminal Sexism in Current ESL/EFL Textbooks. *Asian EFL Journal*, 2003. http://www.asian-efl-journal.com/march03.sub1.htm Pristupljeno 21/01/2016
19. Barceló Morte, L., (2006). Los estereotipos de género en los manuales de ELE. Estudio de las representaciones devarones y mujeres en cuatro libros de textos publicados en España (Memoria de Máster, Universidad de Barcelona. *Redele*, 6.
www.educacion.es/redele/Biblioteca2006/LolaBarcelo.shtml Pristupljeno 07/07/2015
20. Blagojević, M. (1991). *Žene izvan kruga: profesija i porodica*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja, (Zrenjanin: Ekopres).
21. Blumerg, R. L. (2007). Gender Bias in Textbooks: A Hidden Obstacle on the Road to Gender Equality in Education. Paris: UNESCO. Background paper for 2008 Education for All Global Monitoring Report, Education for All by 2012 - Will we make it? unesdoc.unesco.org/images/0001500155509e.pdf. Pristupljeno 07/07/2015
22. Basow, S. (2004). The Hidden Curriculum: Gender in the Classroom. In: M. A. Paludi (ed.). *Praeger Guide to the Psycology of Gender*. (pp. 117-132). USA: Praeger Publishers.
23. Bosque, I. (2012). "Sexismo lingüístico y visibilidad de la mujer". Real Academia Española. Aprobado el 1 de marzo de 2012:
http://www.rae.es/sites/default/files/Sexismo_linguistico_y_visibilidad_de_la_mujer_0.pdf Pristupljeno 23/12/2015
24. Brugeilles, C. & S. Cromer. (2009). *Promoting Gender Equality through Textbooks. A Methodological Guide*. Paris: UNESCO; the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization.
25. Bucholtz, M. (2003). Theories of Discourse as Theories of Gender: Discourse Analysis in Language and Gender Studies. In: J. Holmes & M. Meyerhoff (eds.). *The Handbook of Language and Gender*. (pp. 43-68). Oxford: Blackwell.
26. Bugarski, R. (1986).*Jezikudruštvu*. Beograd: XXvek.
27. Buxó Rey, M. J. (1991). *Antropología de la mujer: Cognición, lengua e ideología cultural*. Barcelona: Anthropos.
28. Cabeza Pereiro, M. del C. & S. Rodríguez Barcia. (2013). Aspectos ideológicos, gramáticos y léxicos del sexismo lingüístico.*Estudios filológicos* 52, 7-27.
29. Calero Fernández, M. A. (1999). *Sexismo lingüístico: Análisis y propuestas ante la discriminación sexual en el lenguaje*. Madrid: Narcea.
30. Cameron, D. (1997). Theoretical Debates in Feminist Linguistics: Questions of Sex and Gender. In: R. Wodak. (Ed.) *Gender and Discourse*. (pp. 21-36.). London: Sage Publications.
31. Cameron. D. (2003). Gender and Language Ideologies. In: J. Holmes & M. Meyerhoff (eds.). *The Handbook of Language and Gender*. (pp. 447-467). Oxford: Blackwell.
32. Curdt-Christiansen, X. L. & C. Weninger. (2015). Introduction: Ideology and the Politics of Language Textbooks. In: Curdt-Christiansen, Xiao Lan & Csilla Weninger (eds.): *Language, Ideology, and Education. The Politics of Textbooks in Language Education*. (pp. 1-8). London: Routledge.
33. Ćopić, H. (2007). Žene i jezik. U: A. Zaharijević (ur.). *Neko je rekao feminizam? Kako je feminizam uticao na žene XXI veka*. (str. 216-226). Beograd: Žene u crnom; Centar za ženske studije i istraživanje roda; Rekonstrukcija Ženski fond.
34. Duhaček, D. (2014). *Studije roda: od Deklaracije o pravima žene i građanke do drugog pola*.

Beograd: Fakultet političkih nauka Univerziteta, Centar za studije roda i politike
35. Đorić, G., N. Žunić i T. Obradović-Tošić. (2010). *Obrazovanjezarodnuravnopravnost: analizanastavnogmaterijalazaGrađanskovaspitanje*. Beograd: Program Ujedinjenih nacija za razvoj, UNDP.
36. Đuričić, M. i I. Georgijev. (2013). Interkulturna kompetencija u nastavi španskog kao izbornog jezika: elementi hispanske kulture u udžbenicima *Prisma* od nivoa A1 do B1. Komunikacija i kultura *online*, Godina IV/ Br. 4, 65-78. http://www.komunikacijaikultura.org/KK4/KK4DjuricicGeorgijev.pdf Pristupljeno 20/01/2016
37. Eckert, P. & S. McConnell-Ginet. (1992). Think Practically and Look Locally: Language and Gender as Community-based Practices. *Annual Review of Anthropology*, 21, 461-490.
38. Eckert, P. & S. McConnell-Ginet. (2003). *Language and Gender*. Cambridge: Cambridge Universal Press.
39. Eckert, P. (2003). Language and Gender in Adolescence. In: J. Holmes & M. Meyerhoff (eds.). *The Handbook of Language and Gender*. (pp. 381-400). Oxford: Blackwell.
40. Fairclough, N. (2001). *Language and Power*. London: Longman (2nd edition).
41. Filipović, J. (2009a). *Moć reči: Oglediizkritičkesociolingvistike*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
42. Filipović,J. (2009b). Rodno osetljive jezičke politike: teorijske postavke i metodološki postupci. *Anali Filološkog fakulteta,* 21, 109-127.
43. Filipović, J. (2011). Rod i jezik. U: I. Milojević i S. Markov (ur.). *Uvod u rodne studije*. (str. 409-423). Novi Sad: Mediterran publishing.
44. Filipović, J. (2013). Perspectivas de género en el discurso escolar y educativo en España y en Serbia. *Colindancias* 4, 225-234.
45. Filipović, J. & A. Jovanović. (2013). Spanish Teacher Education Programs and Community Engagement. *Hispania*, 96(2), 283-294.
46. Galiano Sierra, I. M. (1991). La mujer en los manuales de español para extranjeros. In: S. Montesa Peydró yGarrido Moraga (Eds.). *Actas del tercer congreso nacional de ASELE. El español como lengua extranjera:De la teoría al aula*. (pp. 119-136). Málaga. ASELE.
47. Goatly, A. (2000). *Critical Reading and Writing*. London/ New York: Routledge.
48. Grbić, M. (2008). Rodni stereotipi u udžbenicima za srpski jezik za osnovnu školu. U: Tatjana Rosić (ur.) *Teorijeipolitikeroda: rodniidentiteti u književnostimaikulturamajugoistočneEvrope*. (str. 165-174). Beograd: Institut za književnost i umetnost.
49. Guerrero Salazar, S. (2002). Propuestas no sexistas para favorecer la interculturalidad en ELE. *ASELE Actas XIII*, 393-403.
50. Guijarro Ojeda, J. R. (2005). La representación axiológica del género y la orientación sexual en libros de texto de inglés para Secundaria. *Porta Linguarum* 4, 151-166.
51. Gvozdanović, J. (2010). Diskursi o rodnoj ravnopravnosti u jeziku. U: V. Vasić (ur.), *Diskurs i diskursi*. *Zbornik u čast Svenki Savić*. (str. 225-229). Novi Sad: Filozofski fakultet.
52. Holmes, J. (1999). The Community of Practice: Theories and Methodologies in Language and Gender Research. *Language in Society* 28, 173–183.
53. Holmes, M. (2009). *Gender and everyday life. The New Sociology*. London, New York: Routledge.
54. Holst, K. (2013). *Šta je feminizam?* (prevod sa norveškog: Sofija Vuković), Loznica: Karpos.
55. Instituto de la Mujer (1996): *Elige bien, un libro sexista no tiene calidad*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
56. Izquierdo, Merinero, S. (1997). Enseñar E/LE en Europa oriental. A vueltas con los contenidos socioculturales: el lenguaje para conductas no sexistas, no sólo –os/-as. *ASELE Actas VII*, 473-478.
57. Jakobi, J. (2006). Rodni stereotipi u obrazovanju. U: B. Petrić. *Rečnik reforme obrazovanja*. (137-142). Novi Sad: Platoneum; Misao; Pedagoški zavod.
58. Jarić, I. (1994). Začarani krug predstava o muškom i ženskom. U: D. Plut i dr. (ur.). *Ratništvo, patriotizam, patrijarhalnost: analiza udžbenika za osnovne škole*. Beograd: Centar za antiratnu akciju.
59. Jarić, I. (2000). Škola. U: M. Blagojević (prir.). *Mapiranje mizoginije u Srbiji: diskursi i prakse*. (str. 495-503). Beograd: Asocijacija za žensku inicijativu.
60. Jarić, V. I N. Radović. (2010). *Rečnik rodne ravnopravnosti: 102 pojma rodne ravnopravnosti za 102 godine osvajanja ženskih ljudskih prava*. Novi Sad: Art Print.
61. Jarić, V. I I. Jarić (2013). *Rodna ravnopravnost u srednjem stručnom obrazovanju: stavovi i uloga srednjoškolskih nastavnika/ica i stručnih saradnika/ica u unapređivanju rodne ravnopravnosti*. Beograd: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ), InDesigner.

62. Jiménez Catalán, R. M. (2005). Linking Gender and Second Language Education in a Database. *CAUCE, Revista Internacional de Filología y su Didáctica, n. 28*, 205-218.
63. Jovanović, A. & N. Sánchez Radulović. (2013). El español en Serbia: estado de la cuestión. *Colindancias* (4), 373-392.
64. Kendall, S. & D. Tannen. (2001). Discourse and Gender. In: D. Schiffrin et al. *The Handbook of Discourse Analysis*. (pp. 548-567). Oxford: Blackwell Publishers.
65. Kolarić, A. (2008). Smeh i suze srpskog obrazovanja: rodni i etnički stereotipi u čitankama za srpski jezik i književnost u osnovnoj školi. *Reč: časopis za književnost i kulturu*, 76 (22), 153-192.
66. Konieczka, J. (2013). The Hidden Curriculum. *Advanced Research in Scientific Areas*, 250-252.
67. Kramsch, C. & K. Vinall. (2015). The Cultural Politics of Language Textbooks in the Era of Globalization. In: Curdt-Christiansen, Xiao Lan & Csilla Weininger (Eds.). *Language, Ideology, and Education. The Politics of Textbooks in Language Education*. (pp. 11-28).London: Routledge.
68. Kuzmanović Jovanović, A. (u štampi). Los roles de género y los manuales de E/LE: Perpetuación de estereotipos o cambio de ideología?. En Actas delPrimer Congreso Nacional *de Hispanistas de Serbia*. Kragujevac: FILUM.
69. Kuzmanović Jovanović, A. & M. Đuričić (2015). Políticas lingüísticas sensibles al género y la deconstrucción de estereotipos de género en los manuales de ELE. *Verba Hispanica* XXIII, 107-125.
70. Litosseliti, L. & J. Sunderland (Eds.). (2002). *Gender identity and discourse analysis*.Amsterdam. John Benjamins Publishing Company.
71. Litosseliti, L. (2006). *Gender and Language. Theory and Practice*. Oxon: Routledge.
72. López, Ojeda, E. (2007). Pautas de observación y análisis del sexismo. Los materiales didácticos. *Interlingüística*, n. 17, 630.-639.
73. Lopo, M. (2005). Sexismo y coeducación: la discriminación genérica en los manuales de lengua francesa. *Encuentro*15, 55-65.
74. Marinković, S. i A. Pešikan. (1999). Tipičan ženski i muški lik u udžbenicima prirode i društva. *Psihologija*, 32 (3/4), 225-240.
75. Mladenović, U. (1994). Stereotipi ženske i muške uloge pola. *Psihologija*, 27 (1/2), 161-174.
76. Moreno Sánchez, E. (2000). La transmisión de los modelos sexistas en la escuela. En: M. A. Santos Guerra (coord.) *et al*. *El harén pedagógico: Perspectiva de género en la organización escolar*. (pp. 11-32). Barcelona: Graó(2ª edición).
77. Nedović, S. (2005). *Savremeni feminizam: položaj i uloga žene u društvu*. Beograd: Centar za unapređivanje pravnih studija: Centar za slobodne izbore i demokratiju, (Beograd: Dosije).
78. Papić, Ž. i L. Sklevicky. (2003). *Antropologije žene*. Beograd: Biblioteka XX vek; Krug: Centar za ženske studije, Beograd: Čigoja štampa.
79. Pavlenko, A. (2004). Gender and Sexuality in Second and Foreign Language Education: Critical and Femist Approaches. In: B. Norton & K. Toohey (Eds.). *Critical Pedagogies and Language Learning*. (pp. 53-71.). Cambridge: Cambridge University Press.
80. Pawelczyc, J., L. Pakula & J. Sunderland. (2014). Issues of Power in Relation to Gender and Sexuality in the EFL Classroom - An Overview.*Journal of Gender and Power*, 1 (1), 49-66.
81. Pennycook, A. (2001): *Critical Applied Linguistics*. New Yersey: Lawrence Erlbaum Associates.
82. Pešikan A. i S. Marinković. (2006). A Comparative Analysis of the Image of Man and Woman in Illustrations of Textbooks for First Grade Students. *Psihologija*, 39 (4), 383-406.
83. Philips, S. (2003). The Power of Gender Ideologies in Discourse. In: J. Holmes & M. Meyerhoff (eds.). *The Handbook of Language and Gender*. (pp. 252-276). Oxford: Blackwell.
84. Portal Nieto, A. M. (1999). ELE: Género gramatical y sexismo lingüístico. *ASELE Actas X*, 551-557.
85. Putney, LeAnn G. et al. (1999). Conversations: Evolution of Qualitative Research Methodology. Looking beyond Defense to Possibilities. *Reading Research Quarterly*, 34 (3), 368-377.
86. Rinc-Urošević, A. (2006). Uticaj polnih stereotipa na vaspitanje i obrazovanje. *Pedagogija*, 61 (3), 320-330.
87. Robles Fernández, M- G. (2005). *La mujer en los manuales de español lengua extranjera. Del estereotipo al personaje real e histórico. Mujeres insignes, mujeres comunes, mujeres sin más*. Memoria de Máster. Universidad Nacional de Educación a Distancia. Disponible en http://www.mecd.gob.es/dctm/redele/MaterialRedEle/Biblioteca/2006_BV_05/2006_BV_05_07Robles.pdf?documentId=0901e72b80e3a051. Pristupljeno 01/07/2015
88. Rodríguez Izquierdo, R. (1998). La imagen y el papel de la mujer en los libros de texto escolares

en España. *Escuela abierta I*, 257-265.
89. Sadker, M. Sadker, D. & Klein, S. (1991). The Issue of Gender in Elementary andSecondary Education. *Review of Research in Education*, 17, 269-334.
90. Sadker, D. y E. S. Silber. (2012). *Gender in the Classroom*: *Foundations, Skills, Methods and Strategies across theCurriculum.* New Zork, London: Routledgde.
91. Sánchez Bello, A. (2002). El andocentricmo científico: el obstáculo para la igualdad de género en la escuela actual. *Educar* 29, 91-102.
92. Savić, S. (2004). Iskustva iz Vojvodine. U: *Prevazilaženje rodnih stereotipa u osnovnom obrazovanju*. Zbornik radova sa Regionalne strateške konferencije održane u Budvi 2. i 3. oktobra 2004. u organizaciji ŽNVO Ženska akcija, u okviru EastEast programa. (str. 59-61). Crna Gora: Foundation open society institute - predstavništvo CrnaGora.
93. Sitman, R., Lerner, I. y S. Schammah Gesser. (1998). ¿Es generoso el género en español? De mujeres, hombres y otras hierbas. En: T. Jiménez Juliá, M. C. Losada Aldrey, J. F. Márquez Caneda y S. Sotelo Docío (Eds.), *Español como lengua extranjera, enfoque comunicativo y gramática: Actas del IX congreso internacionalde ASELE*. (pp. 261-268).
94. Spolsky, B. (2003). *Language Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
95. Stefanović, J. i S. Glamočak. (2008). Imaju li čitanke rod? *Philologia*. 6 (6), 61-68.
96. Stjepanović Zaharijevski, D. (2010). *Rod, identitet i razvoj*. Niš: Filozofski fakultet.
97. Stjepanović Zaharijevski, D., D. Gavrilović & N. Petrušić. (2010). *Obrazovanje za rodnu ravnopravnost: analiza nastavnog materijala za osnovnu i srednju školu*. Beograd: Program Ujedinjenih nacija za razvoj.
98. Stojanović, I. (2014). Seksizam, rodni stereotipi i uloge u tri udžbenika španskog kao stranog jezika: Kritička analiza fotografija i ilustracija. Beograd: Filološki fakukltet (neobjavljen master rad).
99. Sunderland, J. (1998). New Dimensions in the Study of Language Education and Learner Gender. http://www.ling.lancs.ac.uk/groups/crile/docs/crile43sunderland.pdf Pristupljeno 29/07/2015
100. Sunderland, J. (2000). New Understandings of Gender and Language Classroom Research: Texts, Teacher Talk and Student Talk. *Language Teaching Research*. 4 (2), 149-173.
101. Sunderland, J. et al. (2000). From Bias in the Text to Teacher talk around the text. An Exploration of Teacher Discourse and Gendered Foreign Language Textbook Texts" *Linguistics and Education* 11 (3), 251-286.
102. Sunderland J. et al. (2002). From Representation towards Discursive Practices: Gender in the Foreign Language Textbook Revisited. In L. Litosseliti & J. Sunderland (Eds.), *Gender Identity and Discourse Analysis*. (pp. 223-255). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
103. Sunderland, J. (2006). *Language and Gender*. Oxford: Routlege.
104. Talbot, M. (2003). Gender Stereotypes: Reproduction and Challenge. In: J. Holmes & M. Meyerhoff (Eds.). *The Handbook of Language and Gender*. (pp. 468-486). Oxford: Blackwell.
105. Tannen, D. (1994). Introduction. In: D. Tannen. *Gender and Discourse*. (pp. 3-17). New York: Oxford University Press.
106. Taylor, F. (2003). Content Analysis and Gender Stereotypes in Children's Books. *Teaching Sociology*, 31 (3), 300-311.
107. Terrón Caro, T., & V. Cobano-Delgado Palma. (2008). El papel de la mujer en las ilustraciones de los libros de texto de educación primaria. *Foro de Educación*, 10, 385-400.
108. Torres, J. (2005). *El curriculum oculto*. Madrid, Morata (Ed. orig. 1995).
109. .Tubert, S. (2003). La crisis del concepto de género. In: S. Tubert (Ed.). *Del sexo al género. Los equívocos de un concepto.* (pp. 7-38). Cátedra, Universitat de València-Instituto de la Mujer.
110. Valiente, C. (2002). An Overview of Research on Gender in Spanish Society. *Gender and Society*, 16 (6), 767-792.
111. Van Dijk, Teun A. (ed.). (1997). *Discourse as Structure and Process. Discourse Studies: a Multidisciplinary Introduction. I.* London: Sage.
112. Van Dijk, Teun A. (2001). Critical Discourse Analysis. In: D. Schiffrin et al. (Eds.). *The Handbook of Discourse Analysis*. (pp. 352-371). Oxford: Blackwell Publishers.
113. Vázquez Alonso, A., & M. A. Manassero Mas. (2003). Las mujeres científicas: un grupo invisible en los libros de texto. *Investigación en la escuela*, 50, 31-46.
114. Wodak, R. & P. Chilton (Eds.). (2005). *New Agenda in (Critical) Discourse Analysis.* Amsterdam: John Benjamins.
115. Woolard, A. K. & B. Schieffelin. (1994). Language Ideology. *Anual Review of Anthropology*, vol.

23, 55-82.

Уџбенички корпус

Уџбеници за основну школу

1. Cabeza Sánchez et al. (2011). *Espacio joven, A1*. Madrid: Edinumen.
2. Cabeza Sánchez et al. (2013). *Espacio joven, A2.1*. Madrid: Edinumen; Beograd: Data status.
3. Cabeza Sánchez et al. (2013). *Espacio joven, A2.2.* Madrid: Edinumen; Beograd: Data status.
4. Пејовић, А. и М. Андријевић. (2008). *Hablamos 1*. Београд: Завод за уџбенике.
5. Пејовић, А. и М. Андријевић. (2010). *Hablamos 2*. Београд: Завод за уџбенике.
6. Пејовић, А. и М. Андријевић. (2009). *Hablamos 3*. Београд: Завод за уџбенике.
7. Пејовић, А. и М. Андријевић. (2013). *Hablamos 4*. Београд: Завод за уџбенике.
8. Филиповић, Ј., Ј. Стојановић и З. Милићевић. (2003). ¡*Hola, amigos! 1*. Београд: Завод зауџбенике и наставна средства.
9. Филиповић, Ј., Ј. Стојановић и З. Милићевић. (2004). ¡*Hola, amigos! 2*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
10. Филиповић, Ј. и др. (2005). ¡*Hola, amigos! 3*. Београд: Заводзауџбеникеинаставнасредства.
11. Пејовић, А., М. Андријевић. иЏ. Пердомо Гонзалес. (2005). ¡*Hola, amigos! 4*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Уџбеници за средњу школу

1. Bueso, Isabel et al, (2012). *Club Prisma A2*. Madrid: Edinumen (5a impresión)
2. Cerdeira, P & A. Romero (2009). *Club Prisma A2/B1*. Madrid: Edinumen (3ª edición)
3. Cerdeira, P & A. Romero (2009). *Club Prisma B1*. Madrid: Edinumen; Beograd: Data status.

4. Циљеви истраживања

Циљеви

Циљ истраживања је испитивање начина на који су приказане улоге и активности жена и мушкараца и давање одговора на питање: које имплицитне поруке шаљу уџбеници када је реч о родним разликама и положају мушкараца и жена у друштву у 21. веку? Намера овог рада је испитивање присуства родних стереотипа, родних идеологија у уџбеницима за шпански као страни језик намењених деци, адолесцентима и младима креираним како за ученике шпанског језика који су матерњи говорници српског тако и за глобално тржиште од стране шпанских издавачких кућа са дугом традицијом у објављивању дидактичког материјала за шпански као страни језик. Анализирани уџбеници користе се у формалном образовном систему Србије за извођење наставе шпанског као страног језика и одобрени су од стране Министарства просвете. Предмет истраживања до сада су били само уџбеници креирани за глобално тржиште и чија су циљна група матерњи говорници различитих језика. У овом раду биће анализиран садржај како уџбеника чији су аутори из Шпаније тако и уџбеника чије су ауторке изворне говорнице српског језика.

Како је раније напоменуто, тешко је одредити у којој мери и како уџбеници могу утицати на развој идентитета код појединца. Но, то и није циљ овог рада. Намера је испитати које се имплицитне

поруке шаљу и да ли су и који родни стереотипи присутни у наставном материјалу и како се професори и професорке односе према тој теми.

Један од важних циљева овог истраживања је да покаже да се теми родне равноправности у васпитно-образовним оквирима не посвећује довољна пажња, барем када је реч о пракси и стварним акцијама, премда се о том питању у данашње време све више и чешће говори.

Циљ овог квалитативног истраживања, у ком ће бити испитивани ставови предавача према евентуалним родним стереотипима у настави шпанског као страног језика у основним и средњим школама у Србији, јесте давање одговора на следећа питања:

- да ли су наставници и наставнице свесни родних стереотипа који се јављају у уџбеничкој литератури;
- да ли постоји свест наставника и наставница о постојању скривеног курикулума и да они сами могу учествовати у његовом преношењу;
- да ли су задовољни садржајем уџбеника које користе у настави када је реч о родној осетљивости;
- колико значајном сматрају употребу родно осетљивих уџбеника у контексту формалног образовања у Србији;
- на који начин третирају сексизам у учионици, пре свега у уџбенику;
- да ли покушавају да избегну, ублаже или промене дискриминаторне поруке које се преносе путем илустрација, фотографија и текстова, тј. оне које жене и мушкарце приказују у традиционалним улогама које су дискриминаторне, односно користе ли одређене стратегије за третирање сексизма у учионици;
- користе ли родно осетљив језик;
- да ли мушки род користе као генерички;
- јесу ли током свог школовања стекли знања која би им помогла да развију критичку свест о родним стереотипима у настави;
- учествују ли на семинарима и конференцијама на којима има речи о начинима избегавања сексизма у настави, да ли уопште има скупова који се баве поменутом тематиком;
- имају ли предлоге за ревизију уџбеника када су у питању стереотипи о роду;
- да ли им је познато шта се подразумева под термином „скривени/имплицитни курикулум“.

Један од главних циљева овог рада је дати одговор на питање да ли се и у којој мери питању рода придаје значај у учионици, тј. у контексту овог рада, на часовима страног језика који би ђацима могли пружити увид у друге (можда другачије) културе и поимање света, што би их могло подстаћи на преиспитивање сопствене културе и ставова.

Хипотезе

Основна хипотеза ове докторске дисертације је да покаже да, упркос променама родне перспективе шпанских и српских издавачких кућа према питању приказивања мушкараца и жена у уџбеничкој литератури, родни стереотипи и даље бивају присутни како у текстовима и језику тако и у илустрацијама.

У овом раду полази се од претпоставке да и наставни кадар има значајну улогу у преношењу, одржању или деконструкцији родних стереотипа у образовном систему. Почетна претпоставка у овом истраживању јесте да се питању родне равноправности у настави и уџбеницима не придаје довољна пажња, јер се другим елементима, попут културолошког садржаја, граматичких јединица, структури уџбеника и др, даје предност.

5. Очекивани резултати

Ова докторска дисертација би требало да покаже да ли је потребна ревизија уџбеника за шпански као страни језик који се користе за извођење наставе у образовном систему Србије и да ли је приликом одабира наставног материјала вођено рачуна о подједнакој заступљености оба рода и о употреби родно осетљивог језика. Ово научно истраживање требало би да пружи боље разумевање третирања сексизма у наставном материјалу и да покуша да сагледа ставове наставног кадра према родним стереотипима у настави.

Резултати анализе уџбеника и анализе ставова и мишљења наставника и наставница требало би да покажу евентуалне проблеме у вези са питањем рода у настави страног језика која представља сусрет две културе, а самим тим може утицати на преиспитивање вредности како сопствене тако и стране културе, посебно ако се у обзир узме чињеница да критички феминистички приступи наставни кадар могу нагнати на преиспитивање сопствених претпоставки и до проблематизовања њихових свакодневних пракси, а развијањем критичке свести код ђака могу и њих навести на преиспитивање сопствених језичких избора, облика понашања и сл. (Kramsh & von Hoene, 2001, prema Pavlenko, 2004: 55, 56).

6. План рада

Рад ће бити подељен на три веће целине. У првом делу рада биће дат теоријски оквир у вези са основним постулатима на којима почива ова докторска дисертација. Биће речи о дистинкцији између пола и рода, о односу језика и рода, културним моделима, као и о улози школског система и уџбеника у преношењу и одржању родних и језичких идеологија и стереотипа о роду. Затим, биће говора о улози наставника и наставница у третирању родне дискриминације у настави страног језика, као и о концепту родно осетљивих језичких политика и термину скривеног/имплицитног курикулума који заузима значајно место у процесу извођења наставе када се он посматра као друштвени, културолошки и идеолошки конструкт. Но, на самом почетку рада биће неколико речи о историји феминизма, као и о феминистичким истраживањима у области лингвистике и критичкој примењеној лингвистици. Биће дат приказ досадашњих истраживања уџбеника из родне перспективе у шпанском и српском контексту. Биће наведена претходна истраживања у Шпанији у вези са уџбеницима за шпански као страни језик за глобално тржиште, а када је реч о Србији, биће дата и коментарисана истраживања у овој области која су као предмет истраживања имала уџбенике за различите школске предмете.

У другом делу рада биће анализирани родни стереотипи у уџбеницима који се користе у формалном образовном систему у Србији у основним и средњим школама. Реч је о четрнаест уџбеника од језичког нивоа А1 до Б1. Пре самог истраживања, биће наведене основне теоријске поставке критичке анализе дискурса. Биће речи о значају приказивања циљне културе у настави страног језика и о статусу који шпански као страни језик има у школском систему Србије када је реч о основним и средњим школама. Овим квалитативним истраживањем биће обухваћени како лингвистички тако и нелингвистички елементи уџбеника. У фокусу интересовања биће различити аспекти: начин приказивања мушкараца и жена у текстовима, дијалозима, на сликама и илустрацијама, опис ликова, родне улоге, активности, области интересовања, професије, особине које се приписују мушкарцима и женама; приказ жена у јавној сфери наспрам приватне итд. Поред поменутих елемената уџбеника, у центру пажње биће и језик у граматичким вежбањима, чему у претходним истраживањима у овој области није посвећена довољна пажња.

У трећем делу рада биће презентовани резултати квалитативног истраживања које ће бити спроведено путем анонимног упитника који за циљ има испитивање ставова предавача који ће бити посматрати као делатна заједница која заузима важно место у наставном процесу, а и у преношењу идеологија, како родних тако и језичких. Упитник ће наставном кадру бити прослеђен електронским путем. У истраживању ће учествовати наставници и наставнице који су радили или још увек раде у основним и средњим школама у Србији, а самим тим имају искуства у раду са анализираним уџбеницима. Биће анализирано да ли наставници и наставнице шпанског језика препознају родне

стереотипе у наставном материјалу, воде ли рачуна о родно осетљивом садржају уџбеника који користе или запостављају ту тематику због одређених разлога. Већина питања биће отвореног типа како би се информантима пружила слобода приликом давања одговора који ће каснији бити анализирани из родне перспективе. Претпоставка је да би упитник који би био састављен од питања затвореног типа наводио испитанике и испитанице да дају одређени одговор иако претходно немају формиран став на ту тему.

7. Методе истраживања

Током овог квалитативног истраживања биће коришћене методе критичке анализе дискурса, јер циљ рада није био приказивање фреквенције јављања одређених образаца у приказивању родова, већ њихов опис, интерпретација и објашњење. С обзиром на чињеницу да су критичка анализа дискурса и критичка примењена лингвистика друштвено ангажоване дисциплине које за циљ имају не само указивање на постојеће проблеме, већ и на евентуалне предлоге и акције за решења тих проблема, кандидаткињасматра да онда не може постојати искључиво једно, јединствено решење које се може применити на друге заједнице сличног положаја.Проблембитребалопосматратиуоквируодређеногконтекста, каковременског, такоипросторног, алииизразличитихуглова, штодоводидозакључкадавишеистраживачаиистраживачицаможеиматисасвимразличитепогледенасвет иразличитепредлогеирешењаједногистогпроблема, штоћесеодноситиинарезултатеовогистраживања.

Удругомделурада,којићесебавитииспитивањемставованаставникаинаставницашпанскогјезик апремароднихстереотипима,бићекоришћенаквалитативнаанализа.

VII ЗАКЉУЧАКСАОБРАЗЛОЖЕНОМОЦЕНОМОПОДОБНОСТИТЕМЕИ КАНДИДАТКИЊЕ:

На основу наведених података о кандидаткињи, Комисија констатује да јеМилица Ђуричић подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да јепредложена тема подобна за израду докторске дисертације у области социолингвистика и примењена лингвистика.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је др Јелена Филиповић, ред. проф.подобна за менторку предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидаткиње Милице Ђуричић, мастер,и предложене теме докторске дисертације*Критички приступ садржају уџбеника за шпански као страни језик у Србији са аспекта рода*а да се за менторку именује др Јелена Филиповић, редовна професорка шпанског језика Филолошког факултета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА
КОМИСИЈЕ

Проф. др Јелена Филиповић

Проф. др Ана Кузмановић Јовановић

Доц. др Ана Јовановић